

František z Assisi a krása chrámu

Jozef Domin

3. januára 2020 ✚ Kultúra ✚ Apologetika

Chudoba tela alebo chudoba v chráme?

Mnohí veriaci katolíci si zamieňajú požiadavku vlastného odriekania a askézy s odopieraním krásy a bohatstva pri vzdávaní pocty Bohu. Dráždia ich „prehnane“ vyzdobené kostoly a dušujú sa (podobne ako všetci heretici v dejinách Cirkvi), že prvotná Cirkev bola chudobná. Pozoruhodné je, že tieto kritéria neuplatnia doma na svoje obydlia, ani si nejdú odriekať z radostí tohto sveta (askéza je predsa také stredoveké tmárstvo), ale idú obrať Boha o krásu a výzdobu v Jeho chrámoch. Je to postup bežne zaužívaný rôznymi revolucionármi – súcitiť s chudobnými, následne zobrať druhému, nie sebe a rozdať (v lepšom, menej častom prípade chudobným, v horšom sebe a kamarátom).

Veľmi trúfalé je, keď sa podobné tendencie zastrešujú zneužitím mena sv. Františka z Asissi, ktorého chudoba a odriekanie boli príslovečné. S protestantskou trúfalosťou sa tu zamieňa osobná dobrovoľná chudoba sv. Františka s chudobou Cirkvi a cirkevných ustanovizní. Našťastie samotný sv. František napísal svojim spolubratom ako majú hľadiť na vznešenosť najsvätejšej omšovej obety nášho Pána:

„Všetci tí však, ktorí vysluhujú také presväté tajomstvá, zvlášť tí, ktorí ich ľahostajne vysluhujú, nech si všimnú, aké chatrné sú kalichy, korporále a šatky, na ktorých obetujú telo a krv Pána nášho Ježiša Krista. Mnohí ich ponechávajú na nedôstojných miestach, smutným spôsobom nosia po cestách, nehodne prijímajú a nepozorne iným rozďávajú. Ba niekedy aj po jeho menách a slovách, napísaných na papieri, šliapu nohami. Veru, „zmyselný človek nechápe, čo je božie“ (1 Kor 2, 14). Či nás to všetkých nepohne k ľútosti, keď si pomyslíme, že dobrý Pán sám sa dáva do našich rúk, že sa ho dotýkame a každodenne prijímame vlastnými ústami? Či vari nevieme, že raz aj my prideme do jeho rúk?

Nuž napravme sa v tomto i v inom, rýchle a dôkladne. **Kdekoľvek je presväté telo Pána nášho Ježiša Krista neslušne umiestnené a uchovávané, treba ho vziať, uložiť na dôstojne vyzdobené miesto a zamknúť.** (z Listu duchovným)

Prosím vás vrúcne, keď zbadáte, že sa patrí a treba to urobiť, požiadajte pokorne duchovných, aby si nadovšetko ctili presväté telo a krv Pána nášho Ježiša Krista a jeho mená a slová napísané na papieri. **Kalichy, korporále a oltárne ozdoby nech majú drahocenné. A keby bolo niekde presväté telo Pána na mieste úbohom, nech ho, ako to prikazuje Cirkev, uložia na miesto dôstojné a zamknú.** (z Listu všetkým kustosom)

Z knihy Spisy sv. Františka, Žilina 1946

Vidíme teda jasne, že keď sv. František hovoril o chudobe, tak mal na mysli svoju vlastnú chudobu, nie chudobu a jednoduchosť kostolov. Preto by si mali všetci bojovníci proti tzv. triumfalizmu v Cirkvi,

bojovníci proti zlatým ozdobám a kalichom, proti vznešeným ornátom uvedomiť, že tieto veci sú určené a slúžia Bohu. Komu závidia? Bohu, že dostáva z úcty krásne veci?

Katolícky kresťan z vďačnosti a z lásky k Bohu rád dopraje Nebeskému Otcovi trochu tej krásy a vznešenosti, ktorú človek aj tak dostal od Neho. Čiže človek len vracia Bohu omrvinku z toho, čo dostal.

Bohopocta má byť krásna a vznešená

Liturgia a všetko, čo s ňou súvisí, má vyjadrovať dokonalú úctu, vďačnosť a lásku človeka voči Bohu a jeho Synovi za to, že nás stvoril a vykúpil. Tomu majú byť prispôsobené chrámy aj obrady. Kresťan – katolík sa má snažiť krásu predchádzajúcich stáročí uchovať a zveľadiť, nie ju ničiť. Najprv ju však musí dobre spoznať, pretože inak sa stane obeťou rôznych pseudo-asketických ideológií, ktoré v mene rôznych „izmov“ oberajú Boha o to, čo mu právom náleží.

Nahliadnime preto spoločne do chrámu a oboznámme sa s jeho jednotlivými prvkami, ich funkciou a vznešenou dôstojnosťou:

Oltár – najdôležitejšie miesto v kresťanskom chráme je oltár. Pôvod oltáru je takpovediac všeludský – bolo to miesto väčšinou z kameňa, pôvodne asi skala alebo blok skaly, zasadený do zeme s rovným povrchom, na ktorú kňaz nejakého kultu prinášal božstvu obeť. Obeťou bolo väčšinou niečo mimoriadne vzácne, čoho sa ľudia vzdávali napriek tomu, že to potrebovali alebo milovali. Tým božstvu preukazovali ako si ho ctia, vážia a boja sa ho.

Oltár je teda miestom pre obeť. To, že oltár je najdôležitejším miestom v kresťanskom chráme vyplýva z toho, že pravá kresťanská bohoslužba je obeťou svätej omše. Celý obrad sv. omše má stred a hlavné zameranie práve k tomuto úkonu. K obetovaniu Tela a Krvi nášho Pána Ježiša Krista Bohu Všemohúcemu. Kresťanský kňaz najprv mocou, ktorú dostal s vysvätením od Boha, zázračným spôsobom premení chlieb a víno na skutočné Telo a Krv nášho Pána.

Po premenení ho položí na oltár tak, ako kládli aj starozákonní kňazi obetný dar pre Boha a týmto spôsobom kňaz Božieho Syna znovu (každý deň) prinesie Bohu Otcovi ako zmiernu obeť za naše hriechy. Každý deň sa sprítomňuje obeť nášho Pána z Kalvárie v každom katolíckom kostole. To je podstata a cieľ sv. omše. To, či je pri tom samotný kňaz, dvaja ľudia alebo tisíc, na podstate sv. omše nič nemení. Cieľom sv. omše nie je budovať spoločenstvo.

Zdroj: commons.wikimedia.org

Svätostánok (Bohostánok; tabernákulum) - nachádza sa uprostred oltára a slúži na prechovávanie Najsvätejšej sviatosti. Jeho centrálné postavenie symbolizuje, že Ježiš Kristus má byť centrom života kresťanov a ich liturgie. K svätostánku sa upierajú naše zraky a modlitby pri návšteve kostola aj mimo sv. omše. O svätostánku hovorí sv. František, keď napomína, aby miesta uchovávania Eucharistie boli čo najvznešenejšie. Podľa toho ako vyzerá svätostánok, môžeme posudzovať ako si ctí miestna cirkev Pána Ježiša. Či je pre ňu dôležitejší radiátor v laviciach alebo ozdoba svätostánku.

Presbytérium – je priestor oddelený od hlavnej lode kostola víťazným oblúkom. Nazýva sa aj kňazište. Je to priestor určený pre kňazov konajúcich bohoslužbu, alebo aj kňazov, ktorí sú prítomní na sv. omši a priamo ju neslúžia. Tento priestor oddeľuje v podstate obetnú, kultovú časť chrámu od časti pre laikov.

Zdroj: commons.wikimedia.org

Víťazný oblúk – je oblúk, ktorý sa klenie nad hranicou presbytéria. V starom Ríme symbolizoval vojenské víťazstvo a v chráme symbolizuje víťazstvo Krista, katolíckej viery a Cirkvi.

Bočné oltáre – popri hlavnom oltári, ktorý sa nachádza oproti hlavnému vstupu sú v katolíckych kostoloch aj oltáre bočné. Ich zmysel vyplýva z horeuvedeného faktu, že účelom sv. omše je prinášať Bohu obetu Tela a Krvi Nášho Pána na to, aby nám Boh odpustil naše hriechy. Z oltára Boh prevezme od kňaza obetovaného Syna, na uzmiernenie svojho spravodlivého hnevu na ľudí. V texte omšovej modlitby po Premenení sa píše: „Ponižene prosíme Teba, Všemohúci Bože: prikáž ich (obetované Telo a Krv Nášho Pána; pozn. red.) preniesť rukami svojho svätého anjela na tvoj nebeský oltár, pred tvár tvojej božskej velebnosti ...“

Cirkev vždy vedela, že čím viac obetí sv. omše Bohu prinesie, tým viac duší môže byť zachránených. Preto sú v kostoloch bočné oltáre. Aby mohlo viac kňazov naraz prinášať Bohu obetu. Chrám je postavený na túto obetu, nie ako sála na vzájomné stretávanie veriacich.

Stupne oltára – oltár je vyvýšený nad okolitý priestor, vedú k nemu stupne. Táto symbolika ho pozdvihuje bližšie k Nebu a Bohu. Kňaz stúpa vyššie, vzdaľuje sa od zeme, keď ide priniesť Bohu obetu sv. omše. Veriaci zostávajú nižšie a zbožne dvíhajú zrak k oltáru a Eucharistii.

Oltárna mriežka – je pozostatkom po pôvodnej zástene, ktorá oddeľovala posvätný obetný priestor – presbytérium od priestoru pre ľud. V arménskej cirkvi sa používa dodnes záves, v ortodoxnej byzantskej cirkvi je obetný priestor oddelený ikonostasom. Táto zástena mala vyjadrovať posvätnosť obetného priestoru, v rámci ktorého sa odohráva taká posvätná vec, akou je obeta Božieho Syna. V latinskej rímsko-

katolíckej Cirkvi sa postupom času transformovala na mriežku. Veriaci pri sv. prijímaní kľáčia pozdĺž oltárnej mriežky.

Spovednica – súčasťou chrámu majú byť spovednice, malé drevené objekty s centrálnymi dverami pre spovedajúceho kňaza a bočnými vchodmi pre penitentov. Spovednice bývali často veľmi vkusne a pekne zdobené. Otvor medzi kňazom a penitentom je oddelený mriežkou, čím vzniká vhodná atmosféra objektívnej neosobnosti, pretože veriaci sa spovedá Bohu, kňaz je len médium, a preto netreba nutne hľadiť kňazovi do tváre. Spovednica je akousi duchovnou bránou do chrámu a k liturgii. Je priestorom, z ktorého vychádza veriaci očistený a pripravený zúčastniť sa plnohodnotne na obete sv. omše.

Zdroj: commons.wikimedia.org

Sochy a obrazy – zobrazenia Pána Ježiša, Panny Márie, anjelov a svätých i rôzne symbolické znaky tvoria integrálnu súčasť katolíckeho chrámu. Majú trojakú funkciu: podnecujú k modlitbe, ukazujú nám príklady zo života Pána Ježiša a svätých a očarujú nás svojou krásou, vznešenosťou a ušľachtilosťou. Tieto zobrazenia boli počas dejín Cirkvi neustále napadané heretikmi. Cirkev však vydržala všetky tieto ikonoklastické pokusy a naše chrámy uchovávajú večný umelecký súlad medzi duchovnou a fyzickou krásou.

Zdroj: pixabay.com

Večné svetlo – v chráme horí večné svetlo, plamienok, symbol Božej večnosti a prítomnosti Boha v chráme, konkrétne v podobe konsekrovanej hostie – Tela Pána Ježiša vo svätostánku.

Zdroj: pixabay.com

Relikvie - na oltári môžeme vidieť relikvie svätých uložené do krásnych presklených nádob. Schránky sú často krásne umelecky zdobené, čo vyjadruje našu úctu a mimoriadne postavenie týchto svätých v nebeskej hierarchii. Tieto pamiatky na svätých si máme ctiť a skrze modlitbu a kontempláciu týchto pamiatok sa k svätým približovať a prosiť ich o príhovor u Boha.

Zdroj: commons.wikimedia.org

Kazateľnica - na vyvýšenom mieste v chráme sa nachádza kazateľnica. Jej poloha nevyplývala z toho, ako si niektorí možno myslia, že sa kňazi chceli vyvyšovať nad veriacich, ale z čisto praktických dôvodov: viditeľnosť a akustika.

Zdroj: commons.wikimedia.org

Krstiteľnica - kamenná nádoba, uložená väčšinou v presbytériu, slúži pri krste ako zdroj krstnej vody. Častokrát je krstiteľnica v kostoloch najstarším artefaktom, čo nás upomína na počiatky našich dejín. Ako národ sme sa zrodili skrze krstiteľnicu.

Zdroj: wikipedia.com

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/frantisek-z-assisi-a-krasa-chramu/>